

DISLEKSIJA I DISGRAFIJA

- Tijekom školovanja, mnoga djeca u određenim fazama griješe i pokazuju simptome koji su slični disleksiji, a zapravo nemaju disleksiju.
- Vrlo je važno, posebno za učitelje, prepoznati o kojim je teškoćama riječ kako bi se mogao prilagoditi način rada i pomoći djeci koja imaju teškoće u čitanju i pisanju.
- Uočene su tri osnovne skupine djece koja ispoljavaju takve teškoće:

1. DJECA KOJA IMAJU PROLAZNE TEŠKOĆE U ČITANJU I PISANJU

- Djeca koja dolaze iz sredine što im ne pruža dostatno stimulacije za razvoj vještina potrebnih za usvajanje čitanja i pisanja - **pedagoški zapuštena djeca.**
- Djeca koja su u fazi početnog čitanja i pisanja često bila **odsutna iz škole zbog bolesti** i sama ne mogu nadoknaditi propušteno.
- Djeca koja imaju **emocionalne teškoće zbog situacije u obitelji** - preseljenja, razvod roditelja ...
- **Nedovoljno "zrela" djeca** kojima je tempo nastave prebrz, a metodički postupci ne odgovaraju njihovu kognitivnom stilu.
- Djeca s blažim **pasivnim ili aktivnim poremećajima u ponašanju** - u otporu su ili agresiji i čim se ukloni uzrok takva ponašanja, i rezultati u radu su bolji.
- Sva ova djeca imaju normalno razvijene intelektualne sposobnosti i sposobnosti za usvajanje čitanja i pisanja. Pomoć im se može pružiti **usporavanjem procesa usvajanja čitanja i pisanja, dopunska nastava i vježbe.**

2. DJECA KOJA IMAJU TRAJNE TEŠKOĆE U ČITANJU I PISANJU U OKVIRU OPĆENITO SMANJENIH SPOSOBNOSTI

- Veoma teško svladavaju sve školske vještine - čitanje, pisanje, računanje, i tijekom cijelog školovanja imaju probleme zbog toga. Potrebno im je odrediti stvarne sposobnosti i prema tome im omogućiti oblik školovanja uz program primjeren njihovim sposobnostima.

3. DJECA KOJA IMAJU TRAJNE TEŠKOĆE U ČITANJU ILI PISANJU UZ OPĆENITO DOBRE SPOSOBNOSTI – DISLEKSIJA U ŠIREM SMISLU

- **Disleksija se u širem smislu riječi** odnosi na **teškoće pri čitanju** (disleksija u užem smislu) i **teškoće pri pisanju** (disgrafija) i **teškoće u matematici** (diskalkulija).

DISLEKSIJA U ŠIREM SMISLU

- je poremećaj u učenju koji započinje s teškoćama pri učenju i čitanju, a poslije lošim pravopisom i odsutnošću lakog baratanja pisanim jezikom za razliku od govornog jezika.
- nije uzrokovana intelektualnim nedostacima (opće sposobnosti su prosječne ili natprosječne) manjkavim socio-kulturnim prilikama, načinom poučavanja niti ikakvim poznatim neurološkim oštećenjem, niti oštećenjima vida i sluha.
- dislektična djeca zaostaju i u ostalim područjima u kojima je važno čitanje i pisanje.

Uzroci disleksije

- Unatoč mnogim istraživanjima u neurologiji, psihologiji, logopediji i drugim znanostima, uzroci disleksije nisu do kraja razjašnjeni.
- Smatra se, pojednostavljeno rečeno, da je uzrok disleksije disfunkcija moždanih hemisfera u integriranju različitih vještina i sposobnosti -jezičnih, vidnih, slušnih, motoričkih -koje su angažirane u procesima čitanja i pisanja.
- Kod djece s disleksijom i disgrafijom nalazimo nedovoljnu ovladanost jezikom, poteškoće u fonološkoj svjesnosti i brzini procesiranja informacija, loše radno pamćenje i pamćenje općenito, poteškoće u sekvencioniranju, auditivnoj i vizualnoj percepciji i motoričkim vještinama.
- Primijećeno je da se često javlja u pojedinim obiteljima te se smatra nasljednom, ne kao bolest nego kao stanje.

DISLEKSIJA U UŽEM SMISLU

U osoba s poremećajem u čitanju glasno čitanje karakterizirano je iskrivljavanjem, zamjenama ili ispuštanjima, sporošću i pogreškama u razumijevanju.

Specifične teškoće povezane s čitanjem

- teškoće u povezivanja grafema s fonemom (slovo - glas),
- teškoće u povezivanju glasova i slogova u riječi,
- strukturalne pogreške - premještanje ili umetanje (vrata-trava, novi-vino),
- zamjene grafički sličnih slova (b-d, b-p, m-n, n-u, a-e, s-z, š-ž, dobar-bodar, bebica-dedica, bili-pili, nema-mene),
- zamjene fonetski sličnih slova (d-t, g-k, b-p, z-s, drži-trž, brati-prati, grije-krije),
- zamjene slogova (on-no, ej-je, mi-im, do-od),
- zamjene riječi - pogađanje (mračni-mačka, dobar-obad),

Specifične teškoće povezane s čitanjem

- ponavljanje dijelova riječi (nasmijanini, ramemena),
- dodavanje slova i slogova (brada-barada, mrkva-markva, brod-borod),
- teškoće u praćenju slovnog ili brojčanog niza (slon-soln, 12-21),
- teškoće u slijedu smjera čitanja (gore-dolje, lijevo-desno),
- vraćanje na već pročitani red,
- izostavljanje riječi i cijelih redaka,
- čitanje jedne riječi na nekoliko pogrešnih načina

ŠTO JE DISGRAFIJA?

- Disgrafija je stabilna nesposobnost djeteta da svlada vještinu pisanja koja se ispoljava u mnogobrojnim i tipičnim greškama koje nisu povezane s neznanjem pravopisa niti sa (dovoljnim) stupnjem intelektualnog i govornog razvoja.

GREŠKE U PISMENIM RADOVIMA DISGRAFIČNIH UČENIKA

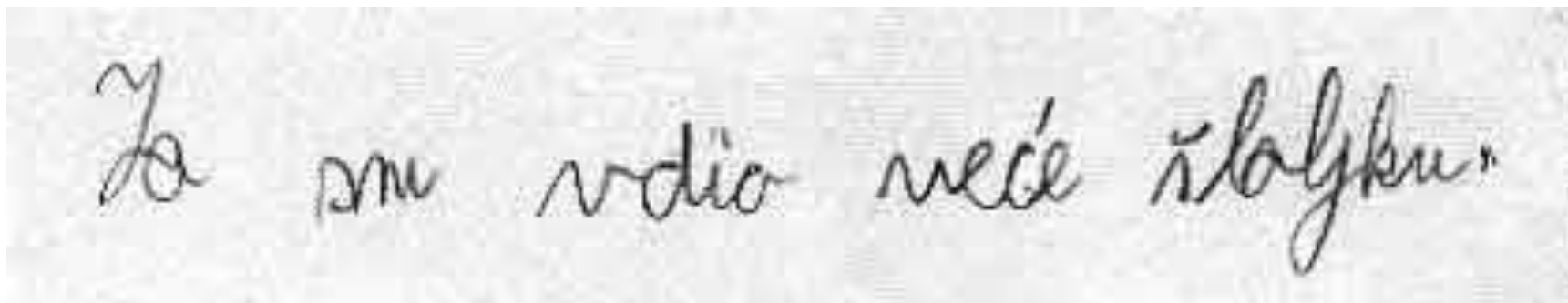
- Djeca s disgrafijom često čine neobične (specifične) greške, ali isto tako često njihove greške izgledaju dosta uobičajeno.
- Kada učitelj promatra rad disgrafičnog djeteta, prvo što će uočiti jest da se ODREĐENE greške STALNO ponavljaju.
- Svaki tip greške ukazuje da je u djeteta nedovoljno formirana određena vještina.

1. Greške na razini slova i sloga

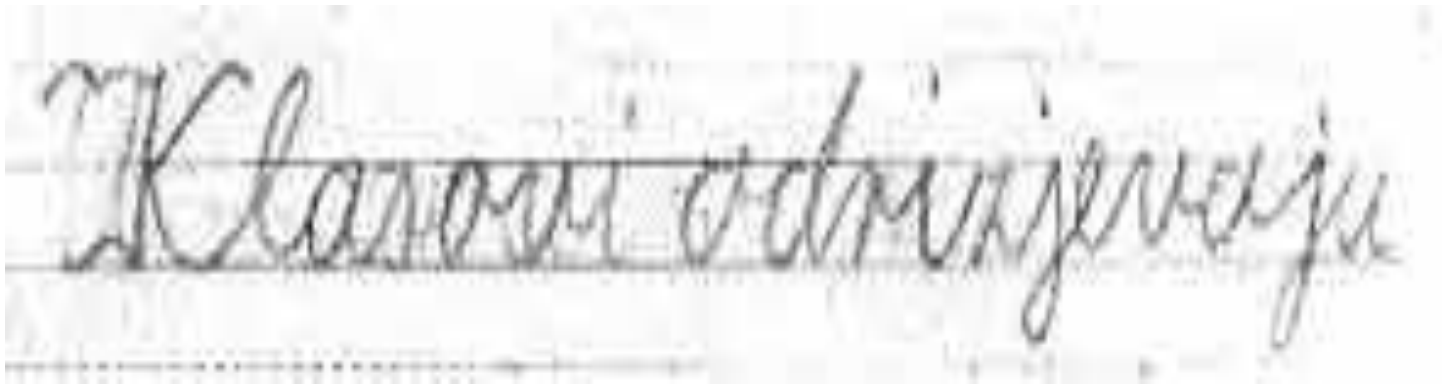
Izostavljanje (na primjer:

"zc" - "zec", "ptka" - "patka")

**GREŠKE IZOSTAVLJANJA, dječak, 8 godina,
slobodan tekst**

Premještanje je poteškoća uočavanja redoslijeda glasova u riječi (na primjer: "jenda" - "jedna", "tapka" - "patka")

GREŠKE PREMJEŠTANJA, djevojčica, 9 godina, diktat

Dodavanje suvišnih slova se događa kod neispravnog unutarnjeg izgovaranja riječi tijekom pisanja.

(na primjer: "varat" - "vrat", "šekola" - "škola")

A photograph of a handwritten note on a light-colored background. The text is written in a cursive script and reads: "U tom knjižoliku ima mnogo zvuka."

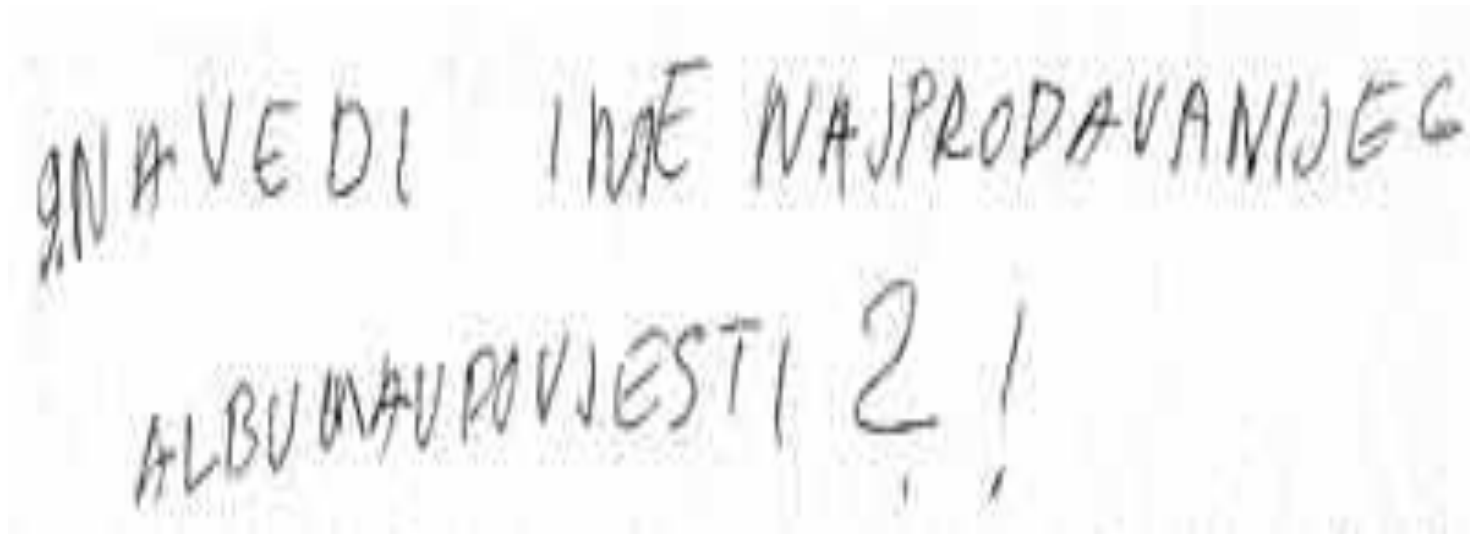
GREŠKE DODAVANJA, djevojčica, 9 godina, slobodan tekst

- Posebno mjesto zauzimaju greške PERSEVERACIJE ("zaglavljivanje",) - dijete ne može odrediti koji je sljedeći potez i stalno ponavlja isti potez npr. "planinina" .

- ANTICIPACIJE ("istrčavanje unaprijed") - kada se potrebni glas zamjenjuje drugim glasom koji je prisutan u idućoj riječi, a moguća su i dodavanja- "malgo" umjesto "mnogo male djece".

2. GREŠKE NA RAZINI RIJEČI

(rastavljeno pisanje dijelova iste riječi, sastavljeno pisanje nekolicine riječi, remećenje granica između riječi)

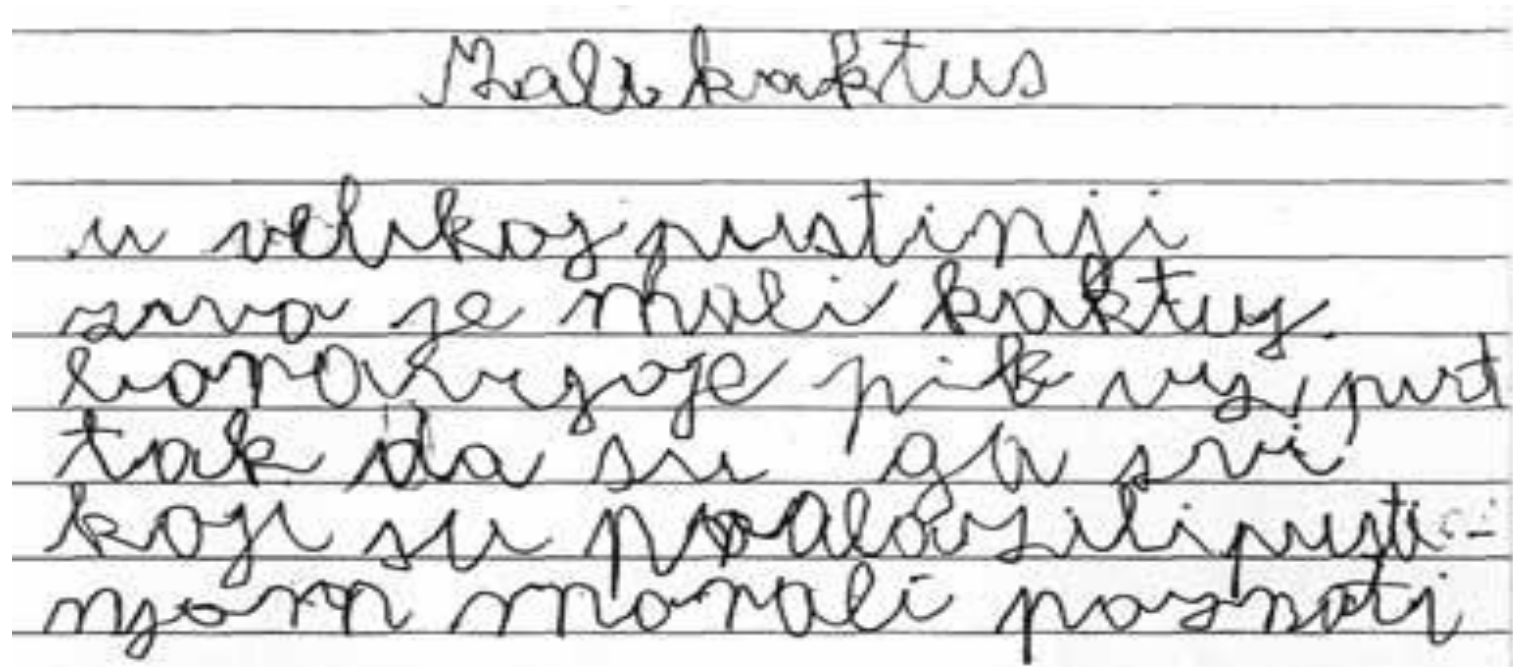

GREŠKE RASTAVLJANJA RIJEČI, dječak, 9 godina, slobodan tekst

3. GREŠKE NA RAZINI REČENICE

(greške povezivanja riječi unutar rečenice, neispravna interpunkcija).

- na primjer: "Zima je čekala čekala priroda."

Malibaktus
u velikoj pustinji
zima je čekala čekala priroda.
Lopovke je pitao gdje su svi
koji su palovili puste-
mora morali poznati

GREŠKE NA RAZINI REČENICE, dječak, 10 godina, diktat, pisao 10 minuta

TEŠKOĆE U MATEMATICI I DISGRAFIJA

Specifične teškoće u pisanju također utječu na usvajanje matematike. Disgrafična djeca često imaju teškoće u vizualno-motornoj koordinaciji i imaju sljedeće teškoće:

- *dijete zrcalno piše znamenke; teškoće u pismenom računanju - u zapisivanju brojeva*
- *dijete remeti oblik geometrijskih likova (likovi nerijetko imaju "uši" u svakom kutu); ne dovršava crtanje lika (linija ostaje otvorena);*
- *teškoće u reproduciranju zapamćenih likova;*

TERAPIJA DISLEKSIJE

- Budući da ne postoje dva djeteta s disleksijom s istim simptomima, ne postoje univerzalni programi pomoći, nego je program i pristup za svako dijete individualan. Individualna terapija s logopedom odvija se dva puta tjedno u trajanju od oko 45 minuta.
- Specifični se programi temelje na rezultatima logopedskih procjena, sustavni su, postupni i razvojno primjereni. Jezično-govorni tretman je temeljan i u njega se ugrađuju vježbe za poticanje nerazvijenih vještina i sposobnosti (vidnih, slušnih, grafomotoričkih, pažnje, pamćenja...).

7
Ja sam doplivala do jednog malog
otocića s palmom.

Pis je toliko mali da sam ma
mogla vidjeti početak i kraj.

8
Seljaku je poljevo kotu
suzjedi su uo jabo šalili,
no kada je svanula zora
~~konjan~~ konjan se vratio
i doveo dva divija konja.
Seljac ^{su rekli} "kakvo sreća!"
Stovac je ponovio: "moada jest a moada

Grčka

- ⇒ kolijevka pismenosti
- ⇒ 1. u mjeri čov., u 60%. možemo sagledati sve elemente u građevinarstvu
- ⇒ AKROPOLA - glavno središte Atene
- ⇒ AGORA - glavni trg
- ⇒ glavne boje: plava, žuta i crvena
- ⇒ obrada grčkog kamena
- ⇒ MIKET - grad na poluotoku
 - 1. planirani grad, razvio se iz raskršćkih naselja, pravilne gradske četvrti
- ⇒ AGORA - središnje trgovačko i javno središte (PALEOSTRA)
- ⇒ Stoa - kružna zgrada u kojoj je zasjedalo 50 pristaša koji su rješavali državne poslove
- ⇒ vrste stupova: DORSKI
JONSKI
KORINTSKI

- Nakon relativno uspješne logopedске terapije, učenik u petom ili šestom razredu počne čitati puno bolje, ali tek onda počinju teškoće u shvaćanju, organiziranju i pamćenju pojmova u lekcijama iz povijesti, zemljopisa ili prirode.

- Da bi se pomoglo takvim učenicima preporuča se pisanja natuknica ili zajedničko pravljenje "kognitivne mape" nakon manjih nastavnih cjelina.

- MOĆ = SAD SSSR

- POGLEDA EUROPE - ISTOČNI ZAPADNI
BLOK

- UTRKA U NATO RUŽANJU

- OTVORENO ~~NE~~ POKAZIVANJE NE POVJERENJA

- 1990.

KAKO POMOĆI?

SAVJETI ZA UČITELJE

- što ranije uočiti teškoće i pokušati ostvariti što bolju suradnju s roditeljima
- hrabriti dijete, poticati i hvaliti i za male uspjehe
- isticati njegova dobra postignuća u drugim područjima
- koristiti se individualizacijom u radu, češće mu prilaziti
- naglasiti ono što će se u lekciji učiti i završiti lekciju sažetim prikazom onog što se naučilo

- provjeriti je li zapamtilo ili točno zapisalo domaću zadaću
- zapisati važne poruke i događaje u djetetovu bilježnicu
- pažljivo odrediti količinu domaće zadaće - ne prelazeći djetetove mogućnosti,
- na ploči bojama označiti dijelove koje dijete treba prepisati, produljiti mu vrijeme prepisivanja
- staviti ga da sjedi bliže ploči i učitelju

- povečati font slova kod tekstova za čitanje s razumijevanjem i ispitnih materijala,
- naglašavati važnost urednosti rukopisa, ali ga ne kažnjavati kad ne može bolje
- paziti na kvalitetu nastavnih i ispitnih listića i materijala (sadržaj, jezik, veličina slova, čitljivost)
- koristiti se različitim nastavnim sredstvima i pomagalicama (taktilnim, auditivnim, vizualnim)

- negativne primjedbe uvijek na kraju ublažiti pozitivnom, motivirajućom primjedbom
- koristiti se različitim načinima ispitivanja i ocjenjivanja

2. Hrvoje vadi iz hladnjaka

hranovke. ✓

3. Njihov ljubimac je hrčak. ✓

4. Zato što baka ^{fino} lijepo kuha. ✓

5. Hrvoje svira harmoniku, a

Tihana svira harfu. ✓

6. Zajedno ^{vježbaju} sviraju zato što će

svirati himnu.

7. Zajedno će svirati za Dan

škole.

8. Roditelji će biti ponosni.

5 BRAVO
ODLIČNO SI NAPREDOVALA!
MP ČESTITAM!

djevojčica, 2.razred, pohvala može vrlo stimulatивно djelovati na dijete

NIJE DOBRO:

- tjerati dijete da glasno čita pred svima u razredu, ako to samo ne želi
- uspoređivati ga s drugom djecom, naglašavajući njegove nemogućnosti
- zadavati mu velike domaće zadaće i dodatne vježbe (posebno ne prepisivanje),
- tražiti od djeteta da ponovo i ponovo radi nešto što nije uspjelo,
- zahtijevati od djeteta da u jednakom vremenskom slijedu kao i ostali, riješi zadatke.

ulice → Miramarska, Radićeva, Klisa.
trgovci → Marka Marulić, Mašala Ti-
ta, Ivana Brlić Mažuranić.
spomenici → Marka Marulić, kralj
Tomislava, Đurađ Đaković
KADA POGRIJEŠIŠ ISPRAVI

2. Lmjesta je uz Medvednicu. Najjuših
je Ljeme, TKO ILI ŠTO ?

3. Znamo Croatia i llociast
plivački klub.

Napiši redove slova:
a t b

PSIHIČKE POSLJEDICE DISLEKSIJE

Za djecu s disleksijom čitanje postaje mučna, teško savladiva, a ponekad i nepremostiva teškoća zbog koje osjećaju neuspjeh i zamor što polako prelazi u frustriranost školom i nezadovoljstvo sobom zato jer su drukčiji.

Ona mogu iskazivati neurotske simptome ili blaže oblike poremećaja u ponašanju (destruktivnost, autodestruktivnost, agresija, povlačenje) jer imaju lošu sliku o sebi.

Svi koji rade s djecom koji imaju disleksiju trebali bi uvažavati
pravilo:

"Ako dijete ne može učiti na način kako ga poučavamo, trebamo
ga poučavati na način kako može učiti".

Goethe to kaže puno poetičnije, ali i vrlo realno:
"Tko mnogo pruža, pružit će svakome ponešto."

POZNATE OSOBE S DISLEKSIJOM

- **ZNANSTVENICI,
ISTRAŽIVAČI,
PRONALAZAČI**

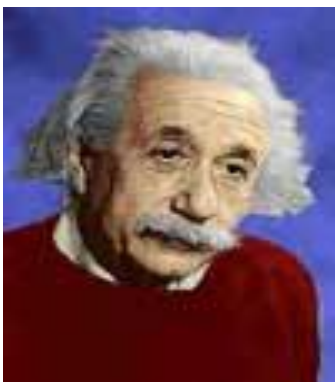
Albert Einstein

Thomas Edison

Alexander Graham Bell

Isaac Newton

Michael Faraday

- **POLITIČARI,
VOJSKOVOĐE**

George Patton

Winston Churchill

Woodrow Wilson

Olaf - norveški kralj

(i sva njegova djeca)

John F. Kennedy

- **LIKOVNI UMJETNICI**

Leonardo da Vinci

Pablo Picasso

Walt Disney

Auguste Rodin

Richard Rogers

Mackintosh

- **SPORTAŠI**

Greg Louganis

Jackie Stewart

Johnny Herbert

Bruce Jenner

Adie Allen

Duncan Goodhew

Paul Merson

Magic Johnson

Muhammad Ali

- **GLUMCI**

Cher

Marlon Brando

Tom Cruise

Whoopi Goldberg

Susan Hampshire

Anthony Hopkins

PISCI

Agatha Christie

Gustave Flaubert

W.B. Yeats

Hans Christian

Anderson

Ernest

Hemingway

Lewis Carrol

Mark Twain

Literatura:

- Tony Buzan, Koristite svoju glavu, Izvori, Zagreb, 1999.
- Mira Čudina - Obradović, Čitanje prije škole, priručnik za roditelje i odgajatelje, Školska knjiga, Zagreb, 2002.
- Mira Čudina - Obradović, Igrom do čitanja, igre i aktivnosti za razvijanje vještine čitanja, Školska knjiga, Zagreb, 2002.
- Ronald D. Davis, Eldon M. Braun, Dar disleksije, [Alinea](#), Zagreb, 2001.
- Lelia Kiš-Glavaš, Rea Fulgosi-Masnjak, Do prihvaćanja zajedno: integracija djece s posebnim potrebama, priručnik za učitelje, [Hrvatska udruga za stručnu pomoć djeci s posebnim potrebama - IDEM](#), Zagreb, 2002.
- T.R Miles, Elaine Miles, Sto godina disleksije, sto godina istraživanja i prakse, [Naklada Slap](#), Zagreb, 2004.